

สถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุในบ้านเมกอก อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

กุสุมา ชื่นกลาง¹, ปกรณ์ วรสินธุ์^{1*}, ปรัชญา เขตเจริญ¹, ชนิตดา พลอยเลื่อมแสง¹, ปรีโมก เกิดจันทัก¹

บทนำ: ผู้สูงอายุบ้านเมกอกมีจำนวนมากขึ้น มีโรคประจำตัวเรื้อรังทำให้ต้องรับประทานเป็นประจำและมักใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารร่วมด้วย ซึ่งอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรกิริยาระหว่างกัน วัตถุประสงค์การศึกษานี้เพื่อหาสถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุบ้านเมกอก จังหวัดมหาสารคาม **วิธีดำเนินการศึกษา:** การศึกษาแบบภาคตัดขวาง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้มีอายุ ≥ 60 ปีและมีโรคประจำตัว จำนวน 63 คน ระหว่าง 1 ตุลาคม-30 พฤศจิกายน 2555 รายงานสถานการณ์การใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารโดยใช้สถิติไคสแควร์ **ผลการศึกษาวิจัย:** ผู้สูงอายุร้อยละ 79.4 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 68.49 ± 7.73 ปี ร้อยละ 93.7 มีผู้ดูแล ร้อยละ 81.0 มีสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีโรคประจำตัว ≥ 2 ชนิด ร้อยละ 58.7 โรคเบาหวานพบมากที่สุด (ร้อยละ 73.0) ส่วนใหญ่มีการใช้ยา ≥ 5 รายการ (ร้อยละ 47.6) ผู้สูงอายุร้อยละ 25.4 มีการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารร่วมกับยา โดยแหล่งข้อมูลหลักคือ เพื่อนบ้าน/ญาติ (ร้อยละ 23.8) และโฆษณาวิทยุ (ร้อยละ 11.1) ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ใช้มีทั้งหมด 10 ชนิด ผู้สูงอายุที่ใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมักใช้ > 1 ชนิดต่อคน ผลิตภัณฑ์ใช้มากที่สุดคือ น้ำมันรำข้าว (ร้อยละ 50.0) และน้ำมันปลา (ร้อยละ 25.0) กลุ่มผลิตภัณฑ์เสริมอาการกับยาที่มีโอกาสเกิดอันตรกิริยาคือ น้ำมันปลากับยาแอสไพริน พบในผู้สูงอายุ 4 คน (ร้อยละ 6.3) ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดเลือดออก ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารพบว่า สิทธิสวัสดิการข้าราชการ ข้อมูลจากเพื่อนบ้านญาติและโฆษณาวิทยุมีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุ ($p=0.028$, $p=0.001$ และ $p=0.001$ ตามลำดับ) **สรุปผลการวิจัย:** 1 ใน 4 ของผู้สูงอายุบ้านเมกอกมีการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้แก่ สิทธิการรักษา และแหล่งข้อมูลผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และยังพบโอกาสการเกิดอันตรกิริยาระหว่างยากับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารด้วย สถานการณ์และปัจจัยจากการศึกษานี้ควรนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุบ้านเมกอกต่อไป

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ บ้านเมกอก ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร อันตรกิริยา แหล่งข้อมูล

¹คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

*Corresponding author: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150 โทรศัพท์ 080-7667849 e-mail: pakornv11@gmail.com

การตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้ยาแก้ปวดที่ได้รับยา กลุ่ม NSAIDs ของเภสัชกรโรงพยาบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและทัศนคติต่อความจำเป็นในการให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วย

พชรภรณ์ ผื่อนพินิจ¹, จุราพร พงศ์เวชรักษ์², นฤมล เจริญศิริพรกุล¹

บทนำ: Nonsteroidal Anti-inflammatory drugs (NSAIDs) เป็นยาที่มีการใช้อย่างแพร่หลายในผู้ป่วยเพื่อจัดการอาการปวดและด้านการอักเสบ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องคำนึงพร้อมกับประสิทธิภาพและประโยชน์จากยา กลุ่ม NSAIDs คือความเสี่ยงในการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากยา (Adverse Drug Reactions; ADRs) ดังนั้นการศึกษานี้จึงต้องการสำรวจถึงความตระหนักของเภสัชกรโรงพยาบาลถึงความเสี่ยงต่อการเกิด ADRs จากยา กลุ่ม NSAIDs ในผู้ป่วยก่อนจ่ายยา ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อการบอกข้อมูลเกี่ยวกับ ADRs แก่ผู้ป่วย **วิธีการดำเนินการวิจัย:** แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นผ่านการทำ content validity โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านและทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability) ในเภสัชกรโรงพยาบาล 20 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังเภสัชกรโรงพยาบาล 761 รายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน - 31 ตุลาคม 2555 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา **ผลการศึกษาวิจัย:** มีแบบสอบถามตอบกลับจำนวน 417 ฉบับ (54.80%) ทั้งนี้ประเด็นที่เภสัชกรโรงพยาบาลระบุว่าการประเมินในผู้ป่วยก่อนจ่ายยา NSAIDs มากที่สุดคือ การสอบถามประวัติการแพ้ยา (97.1%) รองลงมาคือ ประวัติโรคร่วม (69.0%) และอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นหลังจากใช้ยา (51.0%) ในขณะที่มีการสอบถามน้อยกว่า 50% เกี่ยวกับประวัติยาที่ใช้ร่วม การแสวงหาการรักษาจากที่อื่น ประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้อาหารเสริมสมุนไพรร่วมด้วย โดยพบว่า ประเภทของโรงพยาบาลเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสอบถามข้อมูลจากผู้ป่วยเพิ่มเติมทั้งในด้านประวัติโรคร่วม ยาที่ใช้ร่วม ประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการแสวงหาการรักษาจากที่อื่น นอกจากนี้เภสัชกรโรงพยาบาลโดยส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับกลางต่อความจำเป็นในการให้ข้อมูลด้าน ADRs แก่ผู้ป่วย อย่างไรก็ตามเภสัชกรในโรงพยาบาลตติยภูมิมีความกังวลถึงข้อมูล ADRs อาจส่งผลให้ผู้ป่วยหยุดใช้ยา และการได้รับเอกสารกำกับยาอาจทำให้ผู้ป่วยให้ความร่วมมือในการรักษาลดลงมากกว่าเภสัชกรในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิและปฐมภูมิ **สรุปผลการวิจัย:** ความเหมาะสมในการใช้ยา NSAIDs ในผู้ป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความปลอดภัยในการใช้ยา เภสัชกรควรให้ความสนใจและตระหนักมากขึ้น เพื่อให้ผู้ป่วยมีความปลอดภัยในการใช้ยา

คำสำคัญ: ความปลอดภัยในการใช้ยา ยา กลุ่ม NSAIDs อาการไม่พึงประสงค์ของยา เภสัชกรโรงพยาบาล

¹คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*Corresponding author: คณะเภสัชศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

โทรศัพท์/โทรสาร 043-202378-9 e-mail: narumol@kku.ac.th